С.А."Д.А.Ценов" - Свищов
Вх.№ 93.00-39/04.11.2026

Р Е Ц Е Н З И Я

От: Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
Стопанска академия „Димитър А. Ценов" – Свищов
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8. Икономика
Научна специалност: Икономика и управление (Индустрия)

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор" по научна специалност „Икономика и управление (индустрия) в Стопанска академия „Димитър А. Ценов" – Свищов

Автор на дисертационния труд: Любомир Петров Николов
Научен ръководител: Проф. д-р Любчо Минчев Варамезов
Тема на дисертационния труд: Младежкото предприемачество – детерминанти на успеха

Основание: Заповед №1168/15.10.2026 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов" за откриване на процедура и определяне състава на научното жури по защита на дисертационен труд, Решение на Факултетния съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес" (Протокол №2/14.10.2026 г.), Решение на Катедрен съвет на катедра „Индустриален бизнес и предприемачество" (Протокол №3/06.10.2026 г.) и Решение на научното жури, взето на Първото заседание, проведено на 16.10.2026 г. (Протокол №1).

I. Информация за докторанта

Докторант Любомир Петров Николов, № d030424264, е роден на 10.05.1980 г. в гр. София. През 1999 г. той завършва Техникум по полимерни технологии – гр. София (1999 г.), а през 2023 г. придобива магистърска степен по специалност „Корпоративен мениджмънт" в СА „Д. А. Ценов" – Свищов. Професионалният му път започва през 2001 г. в „Аладин" ЕООД (гр. София). Впоследствие работи в „Селена 52" ЕООД (гр. София) и Първа инвестиционна банка АД. През периода 2007 г. – 2011 г. е управител на „Прогрес Груп Билдинг" ЕООД (гр. София), а в интервала 2011 г. – 2014 г. е консултант в „Юпитър Травел„ АД – гр. Пловдив. От

октомври 2009 г. до момента е собственик и управител на „Прогрес Груп Инженеринг" ЕООД – гр. София.

Любомир Николов притежава много добри езикови познания и компютърни умения. Владее отлично английски език, а на добро ниво – немски и руски език.

Съгласно Заповед на Ректора на СА „Д. А. Ценов" №66/31.01.2024 г. докторант Николов е зачислен в задочна форма на обучение по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)" към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество" на СА „Димитър А. Ценов" – Свищов, по научна специалност „Икономика и управление (индустрия)", със срок на обучение – 01.02.2028 г. Отчислен е с право на защита, съгл. Протокол №3 от 06.10.2026 от заседание на КС на катедра „Индустриален бизнес и предприемачество" и Протокол №2 от 14.10.2026 г. от заседание на ФС на факултет „Производствен и търговски бизнес".

II. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 278 страници. По вид, обем и в структура научната разработка е в съответствие с изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България. В структурно отношение дисертацията се състои от: списък на фигурите, използвани в дисертационния труд (2 стр.); списък на таблиците, използвани в дисертационния труд (1 стр.); увод (7 стр.), изложение в четири глави (235 стр.), заключение (5 стр.) и използвана литература (3 стр.). Представена е и Декларация за оригиналност и достоверност.

В основния текст са оформени 21 броя фигури и 13 броя таблици. Използвани са 245 литературни и интернет източници, от които 3 – на кирилица, и 242 – на латиница.

III. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

В **увода** са представени основните методически аспекти на дисертационния труд – актуалност на темата, научен проблем, обект, предмет, цел, задачи, теза, обхват и ограничения на изследването.

Темата на разработката е актуална, добре обоснована с аргументи. **Предмет на изследване** са детерминантите на успеха на младите предприемачи, разглеждани чрез човешкия, социалния, психологическия и финансовия капитал, тяхното взаимодействие и връзката им с различните измерения на предприемаческия успех, а **обект на изследване** – младежкото предприемачество като специфична форма на предприемаческа активност и процес на създаване и развитие на икономическа и обществена стойност. Формулировката на темата, предмета и обекта на изследване са прецизни, ясно формулирани. **Целта** е да се

идентифицират, систематизират и анализират основните детерминанти на успеха на младите предприемачи и въз основа на теоретичен и емпиричен анализ да се разработи интегриран модел, обясняващ взаимодействието между различните форми на капитал, предприемаческите способности, действията, средата и многомерния предприемачески успех. Тя е добре дефинирана, насочваща към същността на разработката и преследваните приносни моменти. Обособени са 10 **задачи** във връзка постигането на целта, всички са изпълнени. **Основната теза** на изследването е, че успехът на младите предприемачи не се определя от наличието на отделен ресурс, а от взаимодействието между човешкия, социалния, психологическия и финансовия капитал и способността на предприемача да мобилизира и комбинира тези ресурси в конкретни предприемачески действия в условията на определена институционална и пазарна среда. Тезата звучи добре. Налице е връзка между нея и обособените 4 хипотези с общо 10 подхипотези. Предварително формулираните ограничения по отношение на тематичен и времеви обхват внасят допълнително яснота и засилват фокуса върху конкретните обект и предмет на изследване.

Структурата на **изложението** е балансирана и логически издържана, позволяваща последователно развиване на изследователските идеи.

Първа глава е *теоретична.* В нея е направен исторически преглед и е достигната дефиниционна яснота в използвания понятиен апарат. Представено е развитието и ролята на предприемачеството. Изяснени са основните акценти в теоретичните виждания на изследователите през призмата на еволюционното развитие на научната мисъл. Систематизирани са виждания под формата на типологично представяне на видовете предприемачество. В края на главата е поставен акцент върху младите хора, като е направена връзка са нивото на безработица. Разгледана е същностно-дефиниционната рамка на младежкото предприемачество и са очертани най-важните бариери пред младежкото предприемачество.

Втора глава е *теоретико-методолого-методическа.* Тя е посветена на теоретичните постановки за предприемаческия успех и методиката на емпиричното изследване. Разгледани са същностните аспекти и подходите за определяне на предприемаческия успех. Дискутирани са специфични области, свързани с младежкото предприемачество, с акцент върху човешкия, социалния, психологическия и финансовия капитал. Представена е методологията на емпиричното изследване – изследователски дизайн, извадка, инструмент за събиране на данни, операционализация на изследователските конструкции, методи за анализ на данните, модел за изследване на младежкото предприемачество и оценка на детерминантите на успеха на младите предприемачи.

Трета глава е с *емпирично-практическа насоченост*. В нея са направени анализ и оценка на връзката между детерминантите и успеха на младите предприемачи. Представена е психологическата характеристика на младите предприемачи и характеристиката на предприятията на младите предприемачи. Анализирани са възгледите относно формирането на предприемача и предприемаческия успех, мотивите за стартиране на предприемаческа дейност и детерминантите (капиталовите форми) на успеха през призмата на предприемаческия успех. В края на главата са оформени най-важните резултати от емпиричното проучване.

Четвъртата глава има *емпирично-творчески характер*. В началото на главата е направен синтез на основните резултати от теоретичното и емпиричното изследване и е разработен интегриран модел на детерминантите на успеха на младите предприемачи. Дефинирани са практическите измерения на интегрирания модел и са формулирани препоръки за подкрепа на младите предприемачи. Представен е дълбочинен разрез на специфичната подкрепа от позициите на етапите на развитие на предприемаческата дейност. Главата завършва със синтез на практическия модел и формулирани препоръки.

В **заключението** са направени обобщения относно целевата рамка, ключовите моменти в съдържанието на отделните глави и постигнатите резултати. Формулирани са конкретни изводи и са прецизирани финалните виждания на докторанта относно обобщаващата теза и основният практически извод. Според докторанта „**младият предприемач** трябва да бъде разглеждан не просто като получател на подкрепа, а като **активен субект** на предприемаческия процес, чийто успех зависи от взаимодействието между неговия ресурсен потенциал, способностите му за действие и условията на средата“.

Общият **обем на дисертационния труд** съответства на предявените изисквания за научно съчинение от този вид. Налице е балансираност между обема на четирите глави. В структурно отношение вътрешното разпределение на изложението има следния количествен вид: 65 стр. – 61 стр. – 57 стр. – 52 стр. Съдържателната и структурната рамка позволява да изпъкнат достойнствата на всяка част от разработката: прецизирано представяне на най-важните акценти от теоретично естество, методологически аспекти, богата фактология на база емпирични данни, обобщаваща картина и препоръчителна част.

Фигурите и таблиците съдействат за доброто илюстриране на различните авторови позиции, както и на основните изследователски виждания на докторанта. Използвани са разнообразни **методи на научно изследване**, подходящи за теоретичното и емпиричното развитие на изследователските виждания на дисертанта.

Проблематиката на дисертационни труд е широко изследвана, налице е голям брой **разработки на изследователи**, на които дисертантът се е позовал и е изградил своите авторови постановки.

Стилът на дисертационния труд е научен. Терминологичният апарат е подходящо използван и предпоставил постигането на широкообхватно и задълбочено анализиране на проблематиката в теоретичен и практически аспект.

Научната етика е спазена. Позоваването на литературните източници е направено коректно. Проверката за оригиналност на изследването показва изключително ниски стойности на коефициента за степен на плагиатство – малко над 6%, което дава основание да се твърди, че приносът на дисертанта е съществен и оригинален като текстови стил, структуриране и изложение по отношение на синтезиране и представяне на изследователското познание, авторовото виждане и личния принос на докторанта.

IV. Оценка на научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд като завършено задълбочено научно изследване притежава редица достойнства, след които могат да се открояят следните:

✓ Актуалност на проблематиката и интердисциплинарен характер на съдържанието.

✓ Демонстрирано добро познаване на достигнатото до момента познание.

✓ Широкообхватно и многоаспектно теоретично и емпирично представяне на темата.

Авторът декларира постигането на следните научни и научно-приложни приноси:

✓ Разработена е интегрирана концептуална рамка, чрез която детерминантите на успеха на младите предприемачи се систематизират в четири взаимосвързани групи – човешки, социален, психологически и финансов капитал. По този начин се преодолява фрагментираното разглеждане на отделни фактори и се предлага системна перспектива, в която различните ресурси се разглеждат като взаимодействащи елементи на предприемаческия потенциал.

✓ Обосновано е многомерно разбиране на предприемаческия успех, което надхвърля традиционното му идентифициране предимно с финансови резултати. Успехът е концептуализиран чрез шест взаимосвързани измерения – финансово, пазарно, иновационно, организационно, индивидуално и устойчиво. Тази постановка позволява предприемаческият успех да бъде разглеждан едновременно като резултат от функционирането и развитието на предприятието и като резултат от

развитието на предприемача и способността на бизнеса да създава стойност в дългосрочна перспектива.

✓ Изведена е необходимостта от интегриран подход към политиките за подкрепа на младото предприемачество. На основата на теоретичните и емпиричните резултати е обосновано разбирането, че ефективната подкрепа на младите предприемачи следва да бъде ориентирана не само към осигуряване на финансови ресурси или към стимулиране на стартирането на нови предприятия, а към системно развитие на човешкия, социалния, психологическия и финансовия капитал.

✓ Формулирани са практически препоръки за изграждане на интегрирана система за подкрепа на младото предприемачество. На основата на изследването е предложен подход, при който финансовата, образователната, консултантската, менторската и мрежовата подкрепа се разглеждат като взаимно допълващи се елементи. Това позволява да се преодолее фрагментираното предоставяне на отделни услуги и да се създадат комплексни пакети за подкрепа, съобразени с етапа на развитие на предприемаческата дейност.

Считам, че формулираните приноси отразяват обогатени и доразвити моменти по тематиката на дисертационния труд. Приемам ги за лично дело на автора.

V. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са **четири публикации** по темата на дисертационния труд. Авторовите виждания са апробирани в *една съвместна студия и три самостоятелни доклада, всички на български език*. Дисеминацията на част от резултатите на дисертационния труд е осъществена на *една конференция и 5 кръгли маси в България.* В качествено и количествено отношение представените пред научната общност публикации отговарят на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор".

VI. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 58 страници. В структурно и съдържателно отношение той е добре оформен и отразява достоверно в синтезиран вид основните моменти от дисертационния труд: актуалност, научен проблем, обект, предмет, цел, задачи, хипотези и подхипотези, методология на изследването, ограничителни условия на изследването, апробация на дисертационното изследване, синтезирано изложение на дисертационния труд, изводи, резултати и препоръки. Авторефератът включва справка за основните приносни моменти в дисертационния труд, списък на публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд, справка за изпълнение на минималните национални изисквания във връзка с процедура за придобиване на ОНС „доктор", списък на участията в национални и международни научни конференции и форуми, и декларация за оригиналност и достоверност.

VII. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

По отношение на дисертационния труд нямам критични бележки, но бих искала да задам следните въпроси от гледна точка на емпиричните единици на изследване (младите предприемачи), отрасловата принадлежност и получените резултати от проучването:

✓ Установихте ли различия в отговорите на изследваните мъже и жени, и ако „да“ – кои са най-съществените разлики в профила на младите предприемачи жени и мъже (особено от позициите на детерминантите на успеха)?

✓ Можете ли да посочите дали емпиричното изследване установи отраслови различия в профила на младите предприемачи (също от позициите на детерминантите на успеха)?

VIII. Обобщено заключение и становище

Дисертационният труд на тема „**Младежкото предприемачество – детерминанти на успеха**“ с автор докторант Любомир Петров Николов притежава нужните качества на научно съчинение, представлява завършено научно изследване и показва, че кандидатът е усвоил основните теоретични знания и практически инструментариум за провеждане на самостоятелни научни проучвания. Дисертационният труд отговаря на изискванията Закона за развитие на академичния състав в Република България (на чл. 6, ал. 3), Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (чл. 27, ал. 1 и 2), както и на Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Изразявам **положителната си оценка** за представения дисертационен труд и **препоръчвам** на **Научното жури**, назначено със Заповед № 1168/15.10.2026 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, единодушно **да присъди на Любомир Петров Николов образователната и научна степен „доктор” по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“.**

27.10.2026 г.
Свищов

Рецензент: _____

(Доц. д-р Искра Пантелеева)